

سخن نخست

گر درین میخانه می‌خواهی شراب بی‌خمار   نیست غیر از خون عاشق باده‌ی بی‌دردسر
 نیست ممکن تُرک من برفارسی دندان نهد   گر ز «قند فارسی» سازم جهان را پرشکر
 صائب تبریزی

آری قند فارسی زمانی جهانی را پرشکر می‌کرد. ویژه در دیار همیشه بهار هندوستان سخن فارسی شراب بی‌خماری بود برای اهالی فضل و هنر، که دوستان هندو و مسلمان را در یک بوستان کنار هم می‌نشاند و از صورت زیبا و معنای فریبا سرمست‌شان می‌کرد. سخنوران و سخن‌سنجان فارسی‌دان در سایه‌ی حمایت حکومت‌های فرهنگ‌پروری چون قطب‌شاهیان، بهمنیان، عادل‌شاهیان و در نهایت گورکانیان طی چندصدسال در آفرینش ادبی و علمی و دینی گوی سبقت را از خاستگاه اصلی این زبان ربودند، که حجم منابع و متون تولید شده به زبان فارسی در شبه‌قاره در مقایسه با دیگر سرزمین‌های فارسی‌زبان، شاهد درستی این ادعا است.

زبان فارسی در هند همچنین مرکبی بود رهوار که دین مبین اسلام سوار بر آن از ایران تا فراخنای شرق دور روانه شد، و بی‌وقفه تا اقصای هند و چین را درنوردید، و به مدد نظام آموزشی علوم دینی، و مکتب‌های عرفان اسلامی رایج در این دیار جایگاه زبان فارسی به عنوان زبان دینی مسلمانان در مساجد و کلاس‌های درسی به قوت خود باقی ماند، تا آنجا که هنوز و همچنان زبان دینی مسلمانان در بسیاری از مناطق مشرق زمین، این گاهواره‌ی تمدن‌ها، فارسی است.

به علاوه در دوران آغاز صنعت چاپ در هند نخستین چاپ‌های بسیاری از متون فارسی در این سامان صورت‌گرفت، و فارسی این‌بار بر بال و پر نشر پروازی دوباره را

تجربه کرد، و اوچی باشکوه گرفت. اما گویا این سنت هستی است که هر اوچی را افولی در پی باشد.

زبان فارسی در هند رستمی بود که دیرزمانی بی شکست همه قلعه‌های فرهنگی را فتح کرد، تا آنگاه که دچار شغاد شد. اشغال‌گران انگلیسی. و راستی را که پس از ترک‌تازان اقتصادی و فرهنگی، استعمار پیر چنان زهرآبش را بر ریشه‌های نخل بارآور زبان فارسی ریخت که هنوز از پس ۱۶۱ سال هُرم سوزش آن را می‌توان حس کرد. اما با همه ناسازی روزگار، این نخل کهن سال هنوز در خطه عجایب آنقدر ریشه دارد که بتوان در سایه‌اش اندکی آرمید، و هنوز میوه‌اش آنقدر شیرین و دلچسب است که میهمانانی را از دور و نزدیک به سوی خود فراخواند، تا از طعم بی‌مثل و مانند میوه آن برخوردارند. به قول ملک الشعراء بهار:

قندیست پارسی که شکرپاسخان «هند» در پُرحلاوتی‌ش کنند اعتراف‌ها

فصل‌نامه قند فارسی طی دورانی نزدیک به سه دهه، سعی داشته است که در فضای فارسی‌دوستی اهالی شبه‌قاره، شیرازه اوراق پراکنده باشد، و بخشی از پژوهش‌های ادبی و زبانی و کتابشناختی در این حوزه فرهنگی را پوشش دهد، و کوشش کند که شعله این زبان آتشین را از پس خاکستر وقایع ایام دوباره فروزان سازد. دست همه تلاش‌گران پیشین این مجله را می‌بوسم؛ دست همه پژوهشگران و هنروران امروز این دیار را به گرمی می‌فشارم؛ و دست استمداد به سوی همه عزیزانی دراز می‌کنم که جایگاه زبان پارسی را در هر جای عالم بلند و بالنده و باشکوه می‌خواهد.

احسان‌الله شکراللهی

رییس مرکز تحقیقات زبان فارسی

دهلی نو

۱۳۹۷/۳/۱۸

